

طراحی شهری

از روان‌شناسی محیطی تا رفاه اجتماعی

دکتر هادی محمودی نژاد

پژوهشگر ارشد معماری و مدرس دانشکده هنر و معماری دانشگاه تربیت مدرس

مهندس علی رضا صادقی

کارشناس ارشد معماری شهری دانشگاه تربیت مدرس

انتشارات طمان

ناشر تخصصی معماری و شهرسازی

سر
 عنوان
 اشکات نشر
 مشخصات نشری
 فر
 وضعیت
 یادداشت
 یادداشت
 موضوع
 موضوع
 موضوع
 شناسه افزوده
 رده بندی کنگره
 رده بندی دیویی
 شماره کتابشناسی ملی

: محمودی نژاد، هادی، ۱۳۶۲-، گردآورنده
 : طراحی شهری : از روانشناسی محیطی تا رفاه اجتماعی / هادی محمودی نژاد، علیرضا صادقی
 : تهران: هله: طحان، ۱۳۸۸
 : ۲۱۶ص: مصور، جدول: ۲۱ X ۲۱. س. م
 : انتشارات طحان: ۲۸
 : ۷-۱۱-۸۵۳۰-۹۶۴-۹۷۸: چاپ دوم: ۵۳-۵۲-۲۹۳۲-۹۶۴-۹۷۸
 : فارا: ون سپاری.
 : پ دوم: ۱۳۹۰ (قیما)
 : کتابنامه.
 : شی: انی-طرح و برنامه ریزی
 : رسمه پای: شهری
 : اجتماع
 : صاد: علیرضا، ۱۳۹۲-
 : ۱۶۶/ط ۳۳/م ۱۳۸۸
 : ۳۰۷/۱۲۱۴۴
 : ۲۴۸:

ناشر تخصصی معماری و شهرسازی

طراحی شهری:
از روان شناسی محیطی تا رفاه اجتماعی
 ناشر: انتشارات طحان

تألیف: هادی محمودی نژاد- علی رضا صادقی
 چاپخانه: پنج رنگ مدیر تولید: ابوالفضل چلاغلو
 ریت چاپ: اول ناشر ۱۳۹۱ شمارگان: ۱۰۰۰
 چاپ: آرماسا صحافی: نوین
 شابک: ۵۳-۵۲-۲۹۳۲-۹۶۴-۹۷۸
 قیمت: ۷۵۰۰۰ ریال

تلفن های مرکز: ۶۶۴۰۳۱۹۱ - ۶۶۴۰۳۲۰۸
 فکس: ۶۶۹۶۷۰۵۹
 ۹۱۲ - ۱۹۸۵۶

شهرسازی و به تبع آن طراحی شهری، می‌بایستی مؤلفه‌ها و مفاهیم «اجتماعی و فرهنگی» دخیل در فرآیند مداخلاتی را، به گونه‌ای سخت و نظام‌مند در فرآیند اثربخشی خود دخیل کند. در واقع می‌توان گفت که بدون دریافت و شناخت اجتماع و فرهنگ، فرآیند شهرنشینی شهری و میزان تعاملات و رفتارهای ایشان در حوزه و با جامعه‌ای که در همان شهر سکنی گزیده است، انتظار مداخله و مداخله‌ای شایسته و بسامان، ممکن نشده و یحتمل، شهر طراحی شده که در فرآیند برنامه‌ریزی ناکارآمدی درگیر و اسیر مانده است، پاسخ‌گویی شهروندان نمی‌باشد، چنان که به قولی «محیطی پاسخ‌ده» را برای ساکنان و اهالی شهر فراهم نمی‌آورد.

این است که باید شهروندان و گروه‌های ذی‌نفع اجتماعی در شهر مورد توجه ویژه قرار گیرند که رویه نگارش کتاب نیز بر این موضوع تکیه‌ای ویژه داشته است. در واقع سخن در این است که باید با رجوع به برخی مؤلفه‌های رفاه شهروندی و در عین حال ارزیابی رفتارهای شهروندان در شهر، به نحوی متناسب با این نیازها و در واقع کنترل‌کننده یا تسهیل‌کننده آن‌ها پاسخ داد.

شایان ذکر است که طراحی شهری دارای دو بعد «سلبی» و «ایجابی» است. به سببی، به عدم انجام و امکان دهی به «رفتارهای ناسالم شهروندی» و بعد ایجابی که جنبه «تسهیل‌کنندگی» دارد به امکان دهی به «رفتارهای سالم شهروندی» اشاره دارد.

بر این اساس کتاب حاضر ابتدا به «ساختار زبان الگو در شهرسازی سنتی ایران» و بالاخص با تأکید بر طراحی شهری اشاراتی می‌شود که بر زمینه «اعتبارات داخلی» و «اعتبارات خارجی» به مقوله «اجتماع محور فرآیند طراحی شهری» نظر دارد.

در فصل بعدی اشاره به این مؤلفه‌ها و رسوم فرهنگی حاکم بر ساختار شهری که زبان الگوی شهر اسلامی - ایرانی را شکل داده است به مقوله «روان شناسی» این رفتارها در قالب «علم روان شناسی محیطی» اشاره شده است که سعی شده است به طور مجمل مورد بحث قرار گیرد و در فصل بعدی نیز شیوه‌ها و روش‌های «ارزیابی رفتارهای شهروندی» مورد اشاره قرار می‌گیرد.

در دو فصل بعدی نیز مقوله «رفتار اجتماعی» به تفصیل مورد اشاره قرار می‌گیرد. ذکر این موارد از آن جهت است که تنظیم منطقی و قرارگیری فصول کتاب و روش نگارش این اثر درک و فهم گردد. در پایان رجاء واثق دارد که خوانندگان و دانشجویان محترم کاستی‌ها و ضعیف‌های موجود در کتاب را با دیده اغماض نگریسته و با انتقادات و پیشنهادات سازنده خود، دریچه‌ای جدید را بسوی نویسندگان اثر، برای به‌ترسازی چاپ‌های احتمالی بعدی کتاب بگشایند.

مهندس هادی رحمانی

دانشجوی دکتری معماری و مدرس دانشکده معماری دانشگاه تربیت مدرس

مهندس علی رضامادقی

فهرست

پیش‌گفتار

فصل اول: زبان الگو طراحی شهری

محتوای فصل: ساختار زبان الگو در طراحی شهری و معماری

۱۷	چکیده فصل
۱۷	واژگان کلیدی فصل
۱۸	مقدمه
۲۰	زبان الگو در طراحی شهری و معماری
۲۱	ماهیت زبان الگو در طراحی شهری و معماری
۲۲	زبان الگو و هندسه «مرزهای مشترک» شهری
۲۳	ساختار زبان الگو در طراحی شهری و معماری

(الف) - انقسم بخشی الگوها، ب- اعتبار بخشی به الگوها، ب-۱- اعتبار داخلی الگوها، ب-۲- اعتبار خارجی الگوها، ب-۱- زبان الگوها و روان شناسی محیطی، ب-۲-۱-۱- زبان الگوها و ادراک محیطی، ب-۲-۳- زبان الگو و مکان - بازارهای شهری، ب- سازگاری و پیوستگی در زبان الگوها، ث- سلسله مراتب در زبان الگوها)

الگوهای طراحی شهری و اجتماعی..... ۳۴

زبان های الگو در شهرسازی..... ۳۶

(الف) الگوهای مرزهای شهری در محلات سنتی ایرانی، ب) برگردان انتظام الگوها در محلات سنتی ایرانی، ب- اعتبار بخشی به الگوها در محلات سنتی، ب-۱) اعتبار داخلی الگوها، ب-۲) اعتبار خارجی الگوها، ت) سازگاری و پیوستگی در زبان الگوها محلات سنتی

نتیجه گیری و جمع بندی فصل..... ۴۳

منابع و کتاب شناسی..... ۴۵

فصل دوم: رفاه اجتماعی و طراحی شهری

محتوای فصل: توسعه پایدار شهری و رفاه اجتماعی شرفندی

چکیده فصل..... ۵۱

واژگان کلیدی فصل..... ۵۱

تبیین، ضرورت و طرح مسأله..... ۵۲

رفاه اجتماعی..... ۵۴

مفهوم توسعه..... ۵۶

تئوری رفاه اجتماعی..... ۵۸

توسعه پایدار..... ۶۰

۶۴	توسعه پایدار شهری.....
۶۶	پیش فرض های توسعه پایدار شهری.....
۶۸	طراحی پایدار شهری و رفاه شهروندی.....
۶۹	رویکردهای توسعه پایدار شهری برای افزایش رفاه شهروندی.....
۷۰	ملاحظات اجتماعی و فرهنگی برای افزایش رفاه شهروندی.....
۷۲	ملاحظات زیست محیطی در افزایش رفاه شهروندی.....
۷۳	ملاحظات اقتصادی افزایش رفاه شهروندی.....
۷۴	ملاحظات سیاسی و مدیریتی و اجرایی در افزایش رفاه شهروندی.....
۷۵	رفاه اجتماعی شهروندی.....
۷۷	نتیجه گیری و جمع بندی.....
۷۹	منابع و کتاب شناسی فصل.....

فصل سوم: کیفیت زندگی شهری

محتوای فصل: در جستجوی کیفیت زندگی

۸۳	درآمد فصل.....
۸۸	تعاریف و مفاهیم.....
۸۸	کیفیت زندگی.....
۹۶	تأثیر مفهوم کیفیت زندگی بر برنامه ریزی و طراحی شهری.....
۹۷	رویکردهای کیفیت زندگی.....
۱۰۰	رویکرد اجتماعات محلی و کیفیت زندگی.....

کیفیت زندگی در شهر اسلامی.....	۱۰۶
(۱) قوم نوح، بهشت فردی، بهشت اجتماعی، شواهد قرآنی و تصدیق بهشت اجتماعی،	
(۲) قوم نوح، توسعه انسانی از دیدگاه اسلام، نیازهای واقعی انسان، معیارهای رسیدن به توسعه انسانی دینی، حیات طیبه:	
زندگی آرمانی اسلامی، های شنهادی کیفیت زندگی، سازمان بازتعریف پیشرفت (GPI)، مؤسسه نوآوری در	
سیاست اجتماعی (FISH)، شاخص توسعه انسانی سازمان ملل متحد (HDI): عدالت اقتصادی، بهداشت و آموزش، صلح	
و امنیت، رفاه مادر، کیفیت زندگی، بالشی بر مفهوم کیفیت زندگی)	
نتیجه گیری و جمع بندی فصل.....	۱۴۶
منابع و کتاب شناسی فصل.....	۱۴۷

فصل چهارم: روان شناسی محیطی و طراحی شهری

محتوای فصل: روان شناسی محیطی و طراحی فضایی شهری

چکیده فصل.....	۱۵۹
واژگان کلیدی فصل.....	۱۵۹
مقدمه، ضرورت و تبیین مسأله.....	۱۶۰
ادبیات موضوع.....	۱۶۱
ماهیت روان شناسی محیطی.....	۱۶۱
واژگان شناسی.....	۱۶۲
ماهیت محیط.....	۱۶۲
ادراک محیطی.....	۱۶۳

فضای شهری..... ۱۶۵

(انواع فضاهای شهری، فضاهای شهری و زندگی اجتماعی)

قرارگاه های رفتاری شهری..... ۱۷۰

طراحی شهری و روان شناسی محیطی..... ۱۷۲

مراحل تحقیق روان شناسی محیطی در فرآیند طراحی شهری..... ۱۷۵

مرحله شناخت، روش های گردآوری و آمایش اطلاعات: الف- شیوه های مداخله گر در گردآوری و ارزیابی،
ب- شیوه های مداخله گر در گردآوری و ارزیابی، شناخت وضع موجود در حوزه کالبدی و اجتماعی، شناخت
گروه های ذی منفع اجتماعی، شناخت فرصت های موجود در عرصه مداخلاتی یا طراحی شهری، شناخت محدودیت ها و
موانع موجود در حوزه کالبدی و اجتماعی، طراحی الگوهای رفتاری: باید یا نباید؟ تعیین نیازهای کالبدی برای انطباق با
رفتارهای شهروندی، تعیین وضع موجود و تدوین برنامه های منطبق با نیازهای رفتاری، مرحله طراحی)

نتیجه گیری و جمع بندی فصل..... ۱۸۳

مآخذ و کتاب شناسی..... ۱۸۴

فصل پنجم: ارزیابی رفتارهای شهروندی

محتوای فصل: روش های ارزیابی رفتارهای شهروندی در فضای شهری

چکیده فصل..... ۱۸۹

واژه های کلیدی فصل..... ۱۸۹

بیان، ضرورت و طرح مسأله..... ۱۹۰

ادبیات موضوع..... ۱۹۲

روش تحقیق..... ۱۹۲

۱۹۳.....	واژگان بنیادی تحقیق
۱۹۳.....	مفهوم مهر و نند
۱۹۵.....	برنشین
۱۹۶.....	شهر و رایی
۱۹۶.....	فرهنگ شهرنشین
۱۹۸.....	روش های مطالعات فرهنگ شهری
۲۰۰.....	شیوه های مداخله گر در مطالعه و بررسی
۲۰۰.....	۱- روش مصاحبه و پیمایش
۲۰۱.....	۲- روش مشاهده و ارزیابی
۲۰۱.....	۳- روش نظر خواهی و نظر سنجی
۲۰۲.....	۴- روش طراحی سریع برای پاسخ های غیر کلامی
۲۰۲.....	۵- روش ثبت زمانی
۲۰۳.....	۶- روش ثبت زمانی بر عکس های هوایی
۲۰۳.....	۷- روش آزمایشگاهی
۲۰۴.....	۸- روش کاغذ و قلم
۲۰۴.....	۹- شیوه شبیه سازی
۲۰۵.....	۱۰- روش بازسازی / جایگزینی
۲۰۵.....	۱۱- روش طرح های خطی
۲۰۵.....	۱۲- روش اشکال انتزاعی
۲۰۵.....	شیوه های غیر مداخله گر در مطالعه و بررسی
۲۰۶.....	۱- روش آزمایش های طبیعی
۲۰۷.....	۲- روش مشاهده همراه با مشارکت

- ۳- روش مشاهده ردهای فیزیکی..... ۲۰۷
- ۴- روش میدانی / طبیعت گرایانه..... ۲۰۷
- ۵- روش مشاهده ساده..... ۲۰۸
- ۶- روش دوربین متحرک / دید عابر سواره..... ۲۰۸
- ۷- روش شهروند ثابت / فضا متغیر..... ۲۰۹
- ۸- روش شهروند متغیر / فضا ثابت..... ۲۰۹
- ۹- روش لابراتوار شبیه سازی..... ۲۰۹
- ۹-۱- روش تعقیب بازدید کنندگان..... ۲۱۰
- ۹-۲- روش دوم: ایجاد سازوکار..... ۲۱۰
- ۱۰- روش زندگی اجتماعی در فضاها و کوچک شهری..... ۲۱۰
- ۱۱- روش بررسی الگوهای رفتاری شهروندان..... ۲۱۱
- ۳- روش های ابزاری / تکنیکی..... ۲۱۱
- ۳-۱- روش فیلم برداری..... ۲۱۱
- ۳-۲- روش عکس برداری..... ۲۱۲
- نتیجه گیری و جمع بندی فصل..... ۲۱۲
- منابع و کتاب شناسی..... ۲۱۴

دبارة مؤلفان